

kunne afhøres ved Underretten efter bestemte skriftlige Spørgsmaal, og saa skal hans Forklaring protokolles og betragtes ligesom Vidneforklaring under det nugældende System og lægges til Grund, naar Sagen kommer for Landsretten. Det forekommer mig, at man ved denne Bestemmelse om Afhøring ved Underretten i dette Tilfælde, har gjort ikke ringe Brud paa Umiddelbarhedsprincipet, som der tillægges saa stor Betydning i denne Lov; thi naar man sætter saa særdeles Pris paa, at Vidnerne skulle afhøres for den dømmende Ret, forekommer det mig, at man maa sætte endnu mere Pris paa, at Parternes Forhandling foregaar for selve den Ret, der skal dømme. Endelig tror jeg ikke, man maa vente sig alt for meget i Retning af Klarhed og Tydelighed af denne Afhøring af Parterne personlig. Enhver, som har nogen Erfaring i den Henseende, vil vide, hvor overordentlig vanskeligt det er at faae en sammenhengende, oprigtig, tydelig og klar Forklaring af en Part, som enten er procederende eller skal til at procedere, idet man maa erindre, at han altid fører et stort Kvantum af Lidenskab med sig ved hvilken som helst Fremstilling, han skal give om Sagen. Naar man endelig i § 97 fastsætter Regler om Behandlingen af denne personlige Afhøring, udtales det, at Retten kan fortolke Udblivelsen, Lausheden eller Ubestemtheden paa den for Modparten gunstigste Maade og navnlig henholde sig til denne Forklaring. Det forekommer mig, at det er ikke uden Betænelighed, idet jeg forudsætter, at Mange selv trods deres bedste Villie kunne komme til at afgive saadanne Forklaringer, der kunne komme til at skade dem mere, end de burde, naar Retfærdigheden skal ske Fyldest. Det forekommer mig ogsaa, at denne hele Eetning minder vel meget om det gamle System, hvorefter der indirekte skal sluttes om, at Noget skal antages i det og det Tilfælde, eller at Noget ikke skal antages i det og det Tilfælde. Den hævder ikke saa rent og bart Rettens Skjøn om, hvad der virkelig er Sandhed, men giver en Regel, som forekommer mig vel meget at ligne det Gamle, og som mulig kunde give Anledning til mindre gode Resultater. Ved samme Leilighed skal jeg tillade mig at omtale det Bevismiddel, der benævnes som Parised, eller den Afgjørelsesmaade af Retstrætter, som finder Sted ved at paalægge den ene Part at afgjøre Sagen ved sin Ed. Jeg tilføjer, at jeg havde tænkt mig, at, naar vi skulde gaa til et saa nyt System og navnlig fik en saa fuldstændig fri Bevistheori som den, der er hævdet ved dette Lovforslag, saa skulde vi kunne blive fri for denne meget uheldige Afgjørelsesmaade. Der er vel ikke Livel om, at Parised maa betragtes som et rent Nødb middel. Jeg vil tillade mig at betegne den som et fortvølet Bevismiddel; thi den bør dog ikke benyttes, medmindre der ikke er nogen som helst anden Mulighed for at komme til

Sandheden. Men selv under denne Forudsætning kan jeg ikke negte, at jeg vilde anse det for ønskeligt, om man kunde komme til det Resultat fuldstændig at undvære den, thi efter hvad Erfaringen udviser, maa man blive overordentlig betænkelig ved Anvendelse af dette Middel. Lad os se, i hvormange Tilfælde en Mand, hvem det er paalagt at afgjøre en Sag ved sin Ed, har sagt: Nei, det gør jeg ikke, saa betaler jeg hellere. Dersom disse Tilfælde bleve statistisk fremstillede, er jeg overbevist om, at de vilde vise sig at være aldeles forsvindende Undtagelsestilfælde. Nu kunde man sige: Ja, Retterne have ved den Formodning, der har været tilstede i de forskellige Retssager, været saa heldige at træffe det Rette ved at lægge Afgjørelsen i de Paagældendes Haand; der har været en saa stor Præsumtion for Sandheden, at der maa antages at være aflagt rigtig Ed. Jeg tillader mig imidlertid at have en ganske anden Mening. Jeg tror, at man ikke alene ad Erfaringens Vej, men ogsaa psykologisk maa komme til det Resultat, at den Mand, som gennem Nar overfør sin Sagsfører har fastholdt, overfor Retten har procederet med en bestemt Paastand eller en bestemt Benægtelse, kan man ikke vente af, at han uden for rene Undtagelsestilfælde vil have den fornødne Styrke til at overvinde den Kollision, som Paalæget af Eds aflæggelse skaber for ham. Den Mand, som under en Proces har anbragt et vitterligt urigtigt Faktum, hvilket der under Sagen er tillagt en stor og afgjørende Betydning, saa at hele Sagen hviler derpaa, eller som er fremkommen med en urigtig Benægtelse, af ham kan man ikke vente, at han har en saadan Respekt for Eden, at han derved vil øbelægge sig selv. Det er altsaa et overordentligt farligt og betænkelig Rettsmiddel, som jeg meget kunde ønske, at det var muligt at komme bort fra, og jeg havde troet, at der ialtfald kunde være større Anledning til at sætte dette Spørgsmaal under Debat nu, da der er Tale om en fuldstændig fri Bevistheori, end der tidligere var. — Jeg skal nu tillade mig at omtale nogle Enkeltheder, idet jeg har udtalt det Besentligste af, hvad jeg vilde sige om Sagen i dens Almindelighed. Med Hensyn til Retternes Virkekræft, som omhandles i § 2, skal jeg kun henstille, om det skulde være rigtigt at henlægge alle Sager paa indtil 400 Kroners Værdi til Underretterne og altsaa unddrage dem Behandling ved Landsretterne, hvor man jo altid vil faae det, man anser for det normale Resultat. Der kunde være en Del, der talte for at blive ved den Grændse, som Forordningen af 6te Oktober 1824 har sat, altsaa 200 Kroners Værdi. Jeg mener nemlig, at de nye Underretter, som ville faae større Kredse, ville derigjennem faae en noget rigelig Mængde Sager, medens Landsretterne, naar Lovforslagets Grændse opretholdes, vistnok ville faae et temmelig ringe Antal Sager. Jeg skal forøvrigt er-